

Tálas Péter

Európa terrorfenyegetettségéről – a számok tükrében

Az amerikai és brit hírszerző szolgálatok 2010. szeptember végi közlése szerint az Európában élő szélsőséges iszlámisták a 2008. novemberi, mumbai terrortámadás mintájára végrehajtani tervezett terrorcselekményre készültek a brit, francia, és német fővárosban. Október közepén a szaúdi kormányzat Franciaországot figyelmeztette egy, a Maghreb al-Káida nevű terrorszervezet által tervezett hasonló akció veszélyére. Október 17-én pedig egy tálib szóvivő fenyegette meg terrortámadással Hollandiát, ha az iszlámmellenes politikát folytat. E bejelentések jó alkalmat kínálnak arra, hogy az egyik legelismertebb terrorizmus-adatbázis, az amerikai Worldwide Incident Tracking System (WITS), illetve az Europolnak – az Európai Unió tagállamainak bejelentései alapján összeállított – Terrorism Situation and Trend Reportjának (TE-SAT) adatait felhasználva jelen elemzésben foglalkozzunk Európa elmúlt évekbeli terrorfenyegetettségével.

Az amerikai bejelentés európai fogadtatása korántsem volt egyértelmű. A magyar külügyminisztérium Stratégiai Tervezési Főosztálya 2010. október 7-i OSINT-elemzésének szerzői jól érzékeltetik, hogy a készülő merényletekre utaló információk értékelése országonként mennyire eltérő biztonsági intézkedések életbe léptetését eredményezte.

A hír 2010. szeptember 29-i nyilvánosságra kerülését követő napokban több ország – így az Egyesült Államok, Japán, Ausztrália, Ausztria – is figyelmeztette és óvatosságra intette Európába készülő állampolgárait, az európai országok egy részében pedig növekvő terrorfenyegetésre készültek fel a hatóságok. Az Egyesült Királyság belügyminisztériuma „súlyosnak” („severe”) ítélte Nagy-Britannia terrorfenyegetettségét, amely szerint egy esetleges terrortámadás valószínűsége „nagyon magas” („highly likely”). Az amerikai és brit hí-

rekre válaszul „piros pluszra” emelték Franciaország fenyegetettségének mértékét is. A Franciaország terrorfenyegetettségét jelző rendszer egyébként már 2005 óta a legmagasabb szint alatti fokon, piros szinten állt. Svédországban is az eddigi legmagasabb szintű készültséget vezették be. Október 6-án pedig Gilles de Kerchove, az EU terrorellenes koordinátora nyilatkozatában valósnak minősítette az Európai Unió egyes országait fenyegető terrorveszélyt.

A német kormányzati reakciók ugyanakkor igen visszafogottak voltak, s az ország készültségi szintje is változatlan maradt. Sőt, Thomas de Maziere német belügyminiszter ennek magyarázataként azt is közölte, hogy a német hatóságok nem azonosítottak közvetlen fenyegetettségre utaló jelet. Belgiumban sem emelték a terrorfenyegetettség riasztási szintjét, így az a négyfokozatú skálán továbbra is kettős fokozatú maradt. 2010. október 7-i luxem-



bourgi ülésükön pedig az uniós országok belügyminiszterei úgy döntöttek, hogy az Egyesült Államokból érkezett terrorveszély-figyelmeztetés ellenére sem egységesítik terrorfenyegetettség-értékelő rendszereiket, mert a tagállamoknak eltérő a fenyegetettsége.

A biztonság és a biztonságpercepció természetéről

A fokozódó terrorveszélyről szóló amerikai figyelmeztetés eltérő európai fogadtatása több szempontból is természetesnek tekinthető. Részben azért, mert a biztonság mindig a jövőről, az éppen aktuális tényekből levont feltételezésekről, valamint arról szól, hogy mi történik, ha nem teszünk „biztonsági lépéseket”, és mi történik, ha igen, vagyis hogyan hatnak a biztonsági intézkedések. Ebből a jövőre való irányultságból fakad, hogy a biztonságot érintő fenyegetések is igen különböző módon interpretálhatók. Közösségi és egyéni szinten egyaránt. Közismert az is, hogy az államok, a nemzetek és a különféle más közösségek sok esetben egészen máshol látják egy-egy fenyegetés küszöbértékét. A felmérések szerint például az amerikaiak gyakran még ma is közvetlen és aktuális fenyegetésként tekintenek a terrorizmusra, jóllehet, jelentős terrorcselekmény a 2001. szeptember 11-i terrortámadás óta eltelt több mint kilenc évben nem történt az Egyesült Államok területén.

Úgy tűnik tehát, hogy az amerikaiak biztonságpercepciójában a terrorizmus kapcsán a szubjektív elemek (szeptember 11., illetve a média által szállított „terrorizmushírek”) erősebben hatnak, mint az objektívek (az évek óta alacsony merényletszám). A percepcionális különbség még azok ese-

tében is szembeűnő lehet, akik azonos területen tevékenykednek. A biztonságpolitikával foglalkozó szakértők például világszerte gyakran kritizálják a biztonságpolitikával foglalkozó politikusokat, hogy „túlreagálnak” vagy éppen „alulértékelnek” bizonyos helyzeteket vagy problémákat. Teszik ezt szakmai meggyőződésből, de gyakran elfeledkezve arról, hogy a biztonságiasítás (szekurizáció) folyamata – a legnyilvánvalóbb esetektől eltekintve – a politikus és társadalom párbeszédében dől el. Ez pedig egészen más felelősséget ró a politikusra, mint a szakértőre. S nem csupán azért, mert egy-egy biztonsági probléma kapcsán a politikus „viszi vásárra a bőrét”, hanem azért is, mert végső soron a politikus feladata felmérni, hogy az adott közösség szempontjából hol húzható meg a fenyegetések küszöbértéke. Más szavakkal: a politikusnak kell ismernie jobban, milyen az adott közösség szubjektív biztonságpercepciója. A szakember felelőssége csupán az, hogy láthatóvá tegye a társadalom tagjai számára a biztonsággal kapcsolatos összefüggéseket, annak érdekében, hogy az objektív és szubjektív biztonságpercepciók (a fenyegetés, illetve az attól való félelem mértéke) ne kerüljenek áthidalhatatlanul távolra a valóságtól.

Terrortámadások Amerikában. Az amerikai *Global Terrorism Database* (GTD) – amely széleskörűen értelmezi a terrorizmus fogalmát – 140 terrorista incidenst tart számon a 2001. szeptember 12. és 2008. december 31. közötti időszakban. Ezek közül 24 követelt áldozatot (18 halálos áldozat, 41 sebesült). A GTD szerint a 140 terrorcselekmény közül 17 az *Animal Liberation Frontot* (ALF), 19 az *Earth Liberation Frontot*, öt a *Klux Klux Klant*, kettő fehér szélsőségeseket, hat egyéb kisebb szélsőséges csoportokat, 26 egyéni elkövetőket terhel. 65 esetben a tettes és a motiváció ismeretlen.
(Forrás: <http://www.start.umd.edu/gtd/>)

Éppen ennek érdekében ebben az elemzésben a szakértői objektivitás talaján annak igyekszünk utánajárni, hogy az elmúlt években alátámasztható volt-e Európa aggodalma a terrorizmussal, ezen belül is elsősorban a szélsőséges iszlámista terrorizmussal kapcsolatban. Vizsgálatunkhoz döntően két forrást használunk: az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) 2007 óta évente kiadott *EU Terrorism Situation and Trend Report* (TE-SAT) című kiadványát, illetve az amerikai Nemzeti Terrorellenes Központ (*National Counterterrorism Center – NCTC*) *Worldwide Incident Tracking System* (WITS) nevű adatbázisát. A két forrás összehasonlíthatósága miatt Európa esetében a 2006. január 1. és 2009. december 31. közötti időszakot vizsgáljuk. Bár tisztában vagyunk azzal, hogy az általunk használt forrásoktól és adatbázisoktól eltérő terrorizmusdefiníció alapján dolgozó adatbázisok is vannak, amelyeknek az adatai számszerűen mást eredményezhetnek, a tendenciák kimutatását és megfogalmazását megítélésünk szerint ezek az eltérések nem befolyásolják lényegesen.

A világ terrorfenyegetettségéről

A politikusok és a nemzetközi biztonsági tanulmányokkal foglalkozó szakértők a terrorizmust globális biztonságpolitikai ki-

A **biztonságiasításon, szekurizáción** (*securitization*) azt a folyamatot értjük, amikor a társadalom legitim módon elfogadja valamely kérdésnek az áthelyezését a politikai szféra normál alkumechanizmusából a rendkívüli üzemmódba. Amikor egy politikus a „biztonságot” emlegeti, vagyis biztonságiasít egy kérdést, ezzel lényegében jogot formál arra, hogy bármely szükséges eszközzel éljen a fenyegetés megakadályozására.

hívásnak tekintik. A biztonsági kihívásokkal kapcsolatban alapvetően két értelemben beszélhetünk globalizációról: a probléma hatását, illetve elterjedtségének gyakoriságát tekintve. Mivel a káros anyagok kibocsátása, a globális felmelegedés Földünk és az emberiség egészét érinti, a klímát és a környezetet fenyegető veszélyeket globális kihívásoknak kell tekintelnünk. Vannak azonban olyan kihívások és fenyegetések, melyeket nem elsősorban mindenkire kiterjedő hatásuk, hanem gyakori előfordulásuk miatt nevezhetünk globálisnak. Ilyen például az illegális migráció (illegális népességmozgás), a túlnépesedés és ilyen a terrorizmus is. Ha ez utóbbi alapján kívánjuk meghatározni, hogy a terrorizmus valóban globális probléma-e, a legkézenfekvőbbnek az mutatkozik, ha megvizsgáljuk, az elmúlt években a 192 ENSZ-tagállam közül hányat érintett a terrorizmus merénylet vagy áldozat miatt. (Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy egyéb értelemben – kiképzőbázis, pénzügyi forrás stb. – számos más országot is érinthet a terrorizmus, de ezen országoknak a terrorizmus elleni küzdelem, s nem az adott közösség terrorfenyegetettségének szempontjából van jelentőségük.)

A WITS adatbázisa szerint 2004 és 2009 között az alábbiak szerint alakult azon országok száma, ahol legalább egy terrorcselekményt elkövettek, illetve a terrorcselekmény legalább egy áldozattal járt.

Mint a következő táblázatból látható, pusztán statisztikai szempontból a terrorista merényletek alapján legfeljebb 2005-ben és 2006-ban (52 és 51%) beszélhetünk arról, hogy elterjedtségét tekintve a terrorizmus globális biztonságpolitikai probléma volt, az áldozatok száma alapján pedig még ekkor sem. Ha mindehhez hozzátesszük, hogy a biztonságpolitikai



A terrorizmus által érintett országok száma 2004–2009 között

Év	Merénylet miatt érintett országok		Áldozat miatt érintett országok	
	száma	%	száma	%
2004	85	44	71	36
2005	101	52	77	40
2006	98	51	83	43
2007	89	46	73	38
2008	87	45	77	40
2009	83	43	68	35

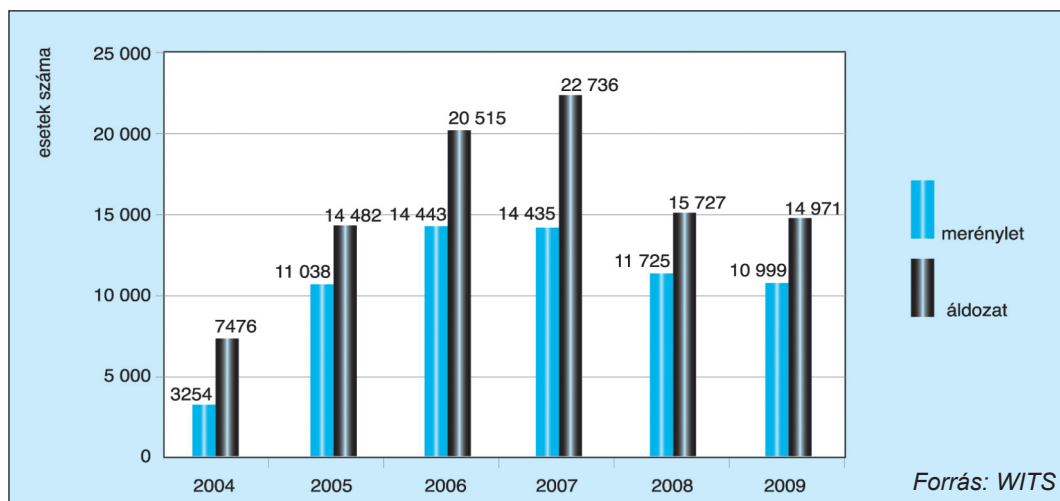
Forrás: WITS

szakértők és a politikusok között konszenzus van abban is, hogy a terrorizmust teljesen megszüntetni és felszámolni nem, csupán visszaszorítani lehet – bizonyos korlátozott számú merénylet és áldozat kockázatával még a legbiztonságosabb országokban is számolnunk kell –, akkor a szakértői objektivitás szempontjából még inkább megkérdőjelezhető az az állítás, hogy a terrorizmus elterjedtségét tekintve olyannyira globális probléma, mint ahogyan azt az erről nyilatkozó politikusok és szakemberek sokszor állítják. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a közösség szempontjából még „elviselhető

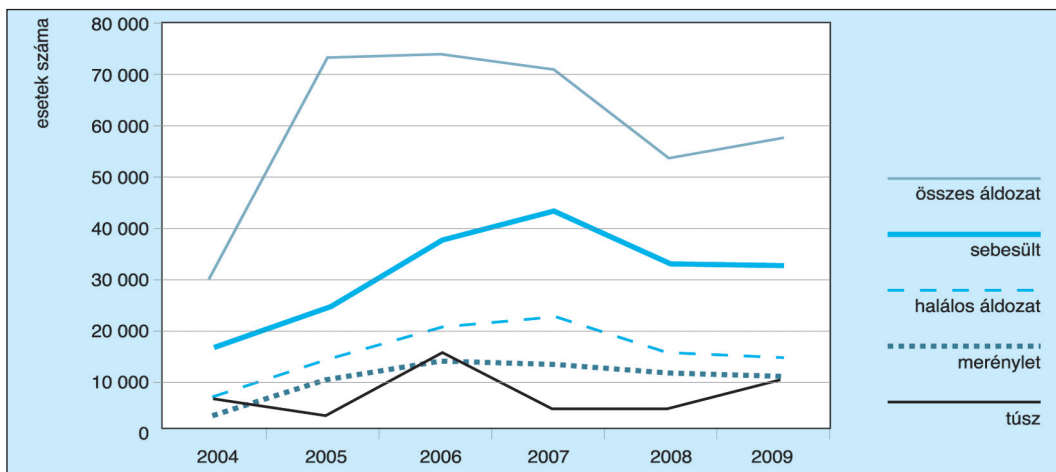
mértékű kockázatot” nehéz számszerűsíteni, de feltételezve, hogy évi egy vagy két cselekményt, illetve áldozatot a milliós létszámú közösségek még nem tekintenek magas kockázatú fenyegetésnek, a terrorizmus által valóban érintett országok száma tovább csökkenthető (a merényleteket tekintve 50 és 60, az áldozatokat tekintve pedig 60 és 70 közé).

Mindez korántsem jelenti azt, hogy ne lehetne igazuk azoknak, akik a világ terrorfenyegetettségének növekedéséről beszélnek. Ahhoz, hogy e tekintetben pontosabban lássunk, vizsgáljuk meg – egy, a WITS adataiból összeállított grafikon segítségével – a terro-

A terrorista merényletek és halálos áldozataik számának alakulása 2004–2009 között



A terrorcselekmények és áldozatok száma 2004–2009 között



Forrás: WITS

risták által végrehajtott merényletek és e merényletek halálos áldozatai számának alakulását a világban 2004 és 2009 között.

Az adatok szerint a világban elkövetett terrorista merényletek száma 2004 és 2006 között csaknem négy és félszeresére nőtt, a terrorcselekmények halálos áldozatainak száma viszont ez után, 2007-ben is növekedett (2004 és 2007 között megháromszorozódott), ezt követően viszont, ha eltérő mértékben is, de évről évre alacsonyabb mértéket mutatott. A merényletek száma 2006–2009 között csaknem 24, a halálos áldozatok száma pedig 2007–2009 között több mint 34 százalékkal csökkent. Fontos látnunk ugyanakkor, hogy a terror-tevékenység hatékonysága, vagy más-képpen fogalmazva a terrortámadások veszélyessége a merényletek és a halálos áldozatok számának emelkedésével nem növekedett. Míg az egy merényletre eső halálos áldozatok száma 2004-ben 2,3 fő volt, 2005 és 2009 között ez az érték 1,3–1,6 között mozgott.

A terrorcselekmények és áldozataik számának 2004 és 2009 közötti változását tovább differenciálja az a diagramunk, ame-

lyen éves bontásban adjuk meg a merényletek, a halálos áldozatok, a sebesültek, a túszok és az összes áldozat (halálos áldozat + sebesült + túsz) számának alakulását. Jól látható, hogy az adatok – a túszok és ennek folytán az összes áldozat számától eltekintve, amely 2008-hoz képest 2009-ben emelkedést mutat – 2007 óta az összes kategóriában folyamatosan csökkennek. Ez a sebesültek esetében 26, az összes áldozat esetében pedig 19 százalékos mérséklődést jelent (az összes áldozat esetében a 2009-es emelkedés mellett is). Ilyen értelemben tehát – figyelembe véve az összes kategória eredményeit – 2007 óta egyértelműen a világ terrorfenyegetettségének csökkenéséről beszélhetünk.

Világunk terrorfenyegetettségére vonatkozóan azonban csak akkor kapunk valóban differenciált képet, ha a fenti adatokat térségekre és országokra bontjuk le. Itt és most ezt nem tesszük meg a terrorizmus által az utóbbi években érintett összes ország esetében, csupán a legfertőzöttebbek, legfenyegetettebbek tekintetében. Írásunk terjedelmi korlátai erre nem adnak lehetőséget, ami azonban ennél is fonto-



sabb, mondanivalónk szempontjából sincs szükségünk ilyen részletes képre.

Táblázatunkban a világ tíz leginkább terrorfenyegetett országának listáját állítottuk össze a terrorista merényletek, a merényletek halálos áldozatainak és sebesültjeinek, a terroristák által túsul ejtett személyek, valamint az összes áldozat száma (halálos áldozat + sebesült + tús) alapján. Mint látható, így összesen 14 ország került be a táblázatba. A metszetben az első tízbe került 14 országban hajtották végre az elmúlt hat év terrorcselekményeinek 90,3 százalékát, itt vált a terrorizmus áldozatává a merényletek halálos áldozatainak 91,6, a sebesültek 89,1, a túsok 95,2 és az összes áldozat 90,1 százaléka. Ha csupán az egyes metszetek első tíz helyezett-

jét nézzük, az arány akkor is igen magas: a merényletek esetében 85,7, a halálos áldozatok esetében 88,3, a sebesültek esetében 86,3, a túsok esetében 93,7, az összes áldozat esetében pedig 86,7 százalék.

Az is világosan kiderül, hogy elmúlt hat év terrorcselekményeinek döntő többségét (80,4 százalékát) a Közel-Keleten és Dél-Ázsiában található, táblázatunkban szereplő országokban követték el. E két térségben vált a terrorizmus áldozatává az összes merénylet halálos áldozatainak 77,6, a sebesültek 80,7, a túsok 87,2, az összes áldozatnak pedig a 81,6 százaléka. Vagyis a terrorista merényletek és áldozataik mindössze 13–23 százalékán osztozik a világ fennmaradó része. Ha azonban

A leginkább terrorfenyegetett országok a merényletek és áldozatok száma alapján 2004–2009 között*

Ország	Merénylet	Halott	Sebesült	Tús	Összes áldozat
Irak	22 807 (1)	46 101 (1)	97 885 (1)	4 442 (4)	148 428 (1)
Nepál	3 759 (6)	1 246 (-)	3 615 (8)	48 779 (1)	53 640 (2)
Pakisztán	5 602 (3)	7 238 (3)	15 311 (2)	49 72 (2)	27 521 (3)
India	5 166 (4)	6 095 (4)	13 049 (3)	4 734 (3)	23 878 (4)
Afganisztán	6 079 (2)	8 952 (2)	12 662 (4)	1 809 (6)	23 423 (5)
Szómália	1 414 (10)	3 563 (5)	6 857 (5)	1 158 (9)	11 578 (6)
Thaiföld	3 786 (5)	2 804 (7)	4 821 (6)	74 (-)	7 699 (7)
Kolumbia	2 669 (8)	2 460 (8)	3 479 (10)	1 554 (7)	7 493 (8)
Kongói Demokratikus Közt.	422 (-)	3 072 (6)	802 (-)	2 380 (5)	6 254 (9)
Oroszország	1 728 (9)	1 875 (10)	3 928 (7)	211 (-)	6 014 (10)
Fülöp-szigetek	1 344 (-)	1 399 (-)	2 112 (-)	1 118 (10)	4 629 (-)
Szudán	309 (-)	2 317 (9)	968 (-)	839 (-)	4 124 (-)
Izrael	3 259 (7)	232 (-)	3 550 (9)	6 (-)	3 788 (-)
Gázai övezet	978 (-)	232 (-)	1 496 (-)	1 429 (8)	3 157 (-)
Top 10 az összes %-ában	85,7%	88,3%	86,3%	93,7%	86,7%
A top 10 listára felkerültek (14) az összes %-ban	90,3%	91,6%	89,1%	95,2%	90,1%
...					
Világ összes	65 646	95 627	191 271	77 246	364 144

* Zárójelben a sorrendben elfoglalt helyezés. Forrás: WITS

Szomália, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Szudán okán Afrikát is az erősen terrorfenyegetett térségekhez számítjuk (ezekre esik a merényletek 3,3, a halálos áldozatok 9,4, a sebesültek 4,5, a túsok 5,7, illetve az összes áldozat hat százaléka), akkor még ennél is kisebb arány esik a világ egyéb térségeire.

Táblázatunk adataiból megállapítható az is, hogy az elmúlt hat évben leggyakrabban a világ azon térségeiből érkeztek hírek terrorcselekményekről és áldozataikról, ahol nagy számban élnek muszlimok. A „top 10-ben” szereplő 14 ország közül hat muszlim többségű (Irak, Pakisztán, Afganisztán, Szomália, Szudán, Gázai övezet), további kettőben pedig (Indiában és Oroszországban) tíz százalékot meghaladó a muszlimok népességen belüli aránya. Az általunk vizsgált időszakban az említett nyolc országban követték el a terrorcselekmények 67,1 százalékát, innen került ki a halálos áldozatok 79,9, a sebesültek 73,7, s az összes áldozat 68,1 százaléka. Ez az arány tovább növekedne, ha a „top 10-en” kívüli muzulmán vagy jelentős muzulmán kisebbséggel rendelkező országok adatait is hozzászámolnánk.

Ilyen arányok mellett az európai és az amerikai átlagpolgár – különösen a World Trade Center ellen, a madridi pályaudvarokon és a londoni metróban elkövetett emlékezetes terrortámadások fényében – az iszlámot könnyen azonosíthatja a terrorizmussal. Aligha érdeklí például, hogy a szóban forgó országok közül legalább kettőben – Irakban és Afganisztánban – az általunk vizsgált időszakban lényegében háború folyt, illetve folyik ma is, ahol a külső szemlélő és a média számára gyakran nehezen különíthető el az irreguláris hadviselés a terrorizmustól. Ezt mindenekelőtt azért fontos hangsúlyoznunk, mert 2004 és 2009 között Irakban követték el a világban

végrehajtott merényletek 34,7 százalékát, innen került ki a halálos áldozatok 48,2, a sebesültek 51,2, a túsok 5,7, s az összes áldozat 40,8 százaléka. Afganisztán esetében a mutatók a következőképpen alakultak: merénylet 9,2, halálos áldozat 9,4, sebesült 6,6, tús 2,3, összes áldozat 6,4 százalék. Vagyis a két országra együtt a világon elkövetett merényletek 43,9, a halálos áldozatok 57,6, a sebesültek 57,8, a túsok nyolc, s az összes áldozat 47,2 százaléka esik. Az átlagpolgárt aligha érdekli továbbá, hogy egyes országok területén polgárháborúk dúlnak (Szomália, Szudán, Pakisztán), ahol a szemben álló felek – vagy azok egyike – a terrorista módszerrel elkövetett merényleteket hadviselészerűen alkalmazják. Arról most nem is beszélve, hogy a világban létező terrorszervezetek 90–92 százaléka továbbra is nemzeti szinten tevékenykedő csoport.

Európa terrorfenyegetettségéről

Az Európai Unió 27 tagállamának terrorfenyegetettségére vonatkozóan két forrásból alkothatunk képet. Az egyik a világ terrorfenyegetettsége kapcsán idézett WITS-adatbázis, a másik az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) 2007 óta évente kiadott *EU Terrorism Situation and Trend Report* (TE-SAT) című kiadványa. Az Europol a TE-SAT jelentéseket – az EU terrorizmusdefiniciója és kategorizálása alapján – a tagállamok által szolgáltatott adatokból és információkból állítja össze. A WITS-szel szemben a TE-SAT a terrorcselekmények esetében nem csupán a megvalósult, hanem a megghiúsított, illetve a nemzeti terrorizmusellenes intézmények tudomására jutott sikertelen akciókat is számba veszi. A jelentés a terrorcselekmények, a terror-



csoportok és a terroristák motivációi alapján öt kategóriát különböztet meg: iszlámista, szeparatista, szélsőbal, szélsőjobb és az úgynevezett *single issue* (egyetlen kérdés) típusú terrorizmust. Ez utóbbihoz elsősorban a szélsőségesen radikális természetvédőket, a radikális állatjogi aktivistákat és a harcos abortuszellenzőket sorolja. A TE-SAT-jelentések nem összegzik az áldozatokat, viszont figyelemmel kísérik a terrorista tevékenységért letartóztatottak és elítéltek számát.

Európa esetében a vizsgált időszakot – az összehasonlíthatóság érdekében – a

2006. január 1. és 2009. december 31. közötti négy évre rövidítettük le, tekintettel arra, hogy a TE-SAT-adatbázis csak 2006 elejétől tartja számon a terrorcselekményeket.

Előzetesen jelezniük kell néhány lényeges eltérést a két adatbázisnak az Európai Unióra vonatkozó adatai között. Az első és alighanem a legfontosabb a WITS és a TE-SAT által megadott merényletszám eltérése. Míg a WITS szerint 2006 januárja és 2009 decembere között 818 merényletet követtek el az EU 14 tagállamában, a TE-SAT ennek több mint kétszeresét, 1787 merényletet, illetve merényletkísérletet re-

Megvalósult terrorcselekmények és áldozataik száma az EU tagállamaiban (2006. január 1–2009. december 31.)

Ország	Merénylet	Halott	Sebesült	Tűsz	Összes áldozat
Spanyolország	225	10	164	0	174
Egyesült Királyság	77	5	104	0	109
Görögország	322	1	25	0	26
Franciaország	158	6	12	12	30
Ciprus	5	1	2	0	3
Olaszország	12	0	2	0	2
Németország	8	0	1	0	1
Svédország	3	0	1	0	1
Finnország	1	0	1	0	1
Szlovénia	1	0	1	0	1
Ausztria	2	0	0	0	0
Magyarország	2	0	0	0	0
Bulgária	1	0	0	0	0
Lettország	1	0	0	0	0
EU összes	818	23	313	12	348
EU a világ %-ban	1,6%	0,03%	0,21%	0,03%	0,13%
Görögország, Spanyolország, Franciaország, Egyesült Királyság	782	22	305	12	339
Görögország, Spanyolország, Franciaország, Egyesült Királyság (EU %)	96%	95%	97%	100%	97%
Világ összes	51 545	74 250	149 171	36 280	259 701

Forrás: WITS

Sikeres, sikertelen és megakadályozott terrorcselekmények 2006–2009 között az Európai Unió tagállamaiban

Ország	Islámista	Szeparatista	Szélsőbal	Szélsőjobb	Single Issue	Összes*	Összes %-a
Spanyolország	0	801	49	0	0	858	48
Franciaország	0	762	0	0	6	803	44
Németország	2	15	14	0	0	33	1,8
Olaszország	1	0	24	0	0	32	1,8
Görögország	0	5	30	0	0	31	1,7
Ausztria	0	0	1	0	1	14	0,8
Egyesült Királyság	-	4	-	0	-	5	0,3
Magyarország	0	0	0	4	0	4	0,2
Írország	0	3	0	0	0	3	0,2
Portugália	0	0	1	1	0	2	0,1
Dánia	1	0	0	0	0	1	0,06
Lengyelország	0	0	0	1	0	1	0,06
Összes	4	1590	119	6	8	1 787	100
Összes %-a	0,2	89	6,6	0,3	0,4	100	

* Az „összes” kategória tartalmazza a nem azonosított motivációjú merényleteket is.

Forrás: Europol TE-SAT

gisztrált, azonban csupán 12 uniós tagállamban. Figyelemre méltó az is, hogy a WITS Görögországban regisztrálta a legtöbb merényletet (322), több mint tízszer többet, mint a TE-SAT (31). A merényletszám tekintetében nagy az eltérés az Egyesült Királyság esetében is a két adatbázis között (WITS – 77, TE-SAT – 5), de ehhez jó tudnunk, hogy az Egyesült Királyság 2007 óta nem szolgáltat adatot az Europol TE-SAT számára.

A két adatbázis közötti különbséget döntően két tényező okozza: egyrészt – mint említettük már – az, hogy a TE-SAT a sikeresek mellett a sikertelen és a megakadályozott terrorcselekményeket is regisztrálja, másrészt, hogy az adatbázisába csak azok a terrorcselekmények kerülnek, melyeket az Európai Unió egyes tagországai annak tekintenek, s jelentenek az Europolnak.

Mondanivalónk szempontjából – mint látjuk – nincs szignifikáns jelentősége a két adatbázis közötti különbségeknek.

A WITS adatbázisa szerint az Európai Unió tagállamaiban a világban elkövetett terrorista merényleteknek csupán az 1,6 százalékát követték el az elmúlt négy évben. A 818 merényletnek 23 halálos áldozata és 313 sebesültje volt (világviszonylatban 0,03% és 0,21%). Mindössze 12 személyt ejtettek túszul (0,03%), az összes áldozat száma pedig 348 volt (0,13%). Még meglepőbb, hogy a terrorista merényletek által legfenyegetettebb négy országnak (Görögországnak, Spanyolországnak, Franciaországnak és az Egyesült Királyságnak) valamennyi kategóriában – merénylet, halálos áldozat, sebesült, túsz, összes áldozat – 95%-os vagy annál nagyobb mértékű a részesedése.

A TE-SAT-jelentések alapján összeállított, a megvalósult, megghiúsított, illetve sikertelen merényleteket a 2006. január 1. és 2009. december 31. közötti négy év vonatkozásában összegző következő táblázatunkból meglehetősen érdekes kép alakul ki mind Európa



országokénti terrorfenyegetettségét, mind pedig a napjainkban gyakran emlegetett iszlámista terrorizmust illetően.

A tárgyalt időszakban a TE-SAT-jelentések szerint az Európai Unió területén 1787 terrorcselekményt regisztráltak, a világ terrorcselekményeinek hozzávetőlegesen 3,5 százalékát. A csaknem 1800 merényleten formálisan az unió 12 tagállama osztozik, de megdöbbentően aránytalanul. Az összes merénylet 92 százalékát ugyanis két országban, Spanyolországban (858 – 48%) és Franciaországban (803 – 44%) követték el, illetve kísérelték meg elkövetni. Még ennél is meglepőbb, hogy ebben a négy évben mindössze négy iszlámista motivációjú terrorcselekményt regisztráltak az EU tagállamaiban (Dániában, Németországban és Olaszországban), az unión belüli összes terrorista merénylet és merényletkísérlés 0,2 százalékát. Meglepően magas arányban szerepelnek viszont az európai terrorcselekményekben a francia és spanyol szepa-

ratisták (87,4%) és általában a szeparatizmus. Az összes terrorcselekmény 89 százaléka ennek az irányzatnak a számláját terheli. A merényletek és merényletkísérlések fennmaradó nem egészen 11 százaléka a szélsőbaloldal (6,6%), a single issue típusú terrorizmus (0,4%), illetve a szélsőjobboldal (0,3%) között oszlik meg. Táblázatunkban nem jelöltük külön a tagállamok által egyik kategóriába sem sorolt, úgynevezett azonosítatlan motivációjú cselekményeket, amelyek aránya 3,5 százalék.

A merényletekre és a merényletkísérlésekre vonatkozó táblázatunkban szereplő TE-SAT-adatok alapján a 2006 januárja és 2009 decembere közötti időszakban az Európai Unió területén csupán Franciaország és Spanyolország volt igazán terrorfenyegetettnek tekinthető, s ez a két állam is döntően a szeparatista törekvések, és nem – mint azt 2001, 2004 és 2005 óta oly sokan sugallják – az iszlámista terrorizmus miatt. Fontos hozzátennünk azt is, hogy

A sikeres, sikertelen és megakadályozott terrorcselekmények számának alakulása 2006–2009 között az Európai Unióban országonként és évenként

Ország	2006	2007	2008	2009
Spanyolország	145	279	263	171
Franciaország	294	267	147	95
Görögország	0	2	14	15
Ausztria	1	1	6	6
Magyarország	0	0	0	4
Olaszország	11	9	9	3
Németország	13	20	0	0
Portugália	1	1	0	0
Dánia	0	1	0	0
Írország	1	0	2	0
Lengyelország	1	0	0	0
Egyesült Királyság	5	-	-	-
Összes	472	581	441	294

Forrás: Europol TE-SAT

Terrorista tevékenységért letartóztatottak az Európai Unió tagállamaiban, 2006–2009

Motiváció	2006	2007	2008	2009	Összes	Összes %-a
<i>Iszlámista</i>	257	201	187	110	755	28,0
<i>Szeparatista</i>	226	548	501	413	1 688	62,5
<i>Szélsőbal</i>	52	48	28	29	157	5,8
<i>Szélsőjobb</i>	15	44	-	22	81	3,0
<i>Single issue</i>	-	-	3	2	5	0,2
<i>Ismeretlen</i>	-	-	4	11	15	0,5
Összes letartóztatott	550	841	723	587	2 701	100,0

Forrás: TE-SAT

2007 óta jelentősen csökkent az Európai Unió területén megvalósított, illetve megkísérelt merényletek száma.

A TE-SAT-jelentések szerint 2007-hez képest 2008-ban csaknem 25 százalékkal, 2009-ben az előző évhez képest 33 százalékkal, vagyis két év alatt csaknem 50 százalékkal csökkent a sikeres, sikertelen és megakadályozott terrorcselekmények száma. Egy ilyen arányú csökkenést pedig gyakorlatilag az Európai Unió terrorfenyegetettségének csökkenéseként kell értelmeznünk. Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a terrorfenyegetés kapcsán érdemes megkülönböztetnünk a gyakorlati és virtuális fenyegetést. Ez utóbbin elsősorban azoknak a fenyegető nyilatkozatoknak a hatását értjük, amelyeket a terrorista csoportok, illetve azok vezetői a médián keresztül juttatnak el a célközönségükhöz. Fontos ugyanakkor jelezni, hogy például az utóbbi években az Európát megcélzó iszlámista virtuális fenyegetéseknek (üzeneteknek), miként azt adataink mutatják, szinte soha nem volt gyakorlati következményük (merénylet, merényletkísérlet).

Joggal vethető fel a kérdés: vajon mire vezethető vissza a merényletek és merényletkísérletek számának elmúlt évekbeli radikális csökkenése, illetve az iszlámista terrorizmus elenyésző részesedése az uni-

óban megvalósult, megghiúsított és sikertelen terrorcselekmények között? A terroristák, köztük különösen az iszlámista terroristák fenyegetése lenne ennyire csekély, vagy az európai terrorelhárítás ennyire hatékony? A TE-SAT-jelentéseknek a terrorista tevékenységgel kapcsolatos letartóztatásokra vonatkozó adatai e tekintetben legalábbis ellentmondásosak.

Az mindenesetre szembetűnő, hogy 2007 óta az Európai Unió tagállamaiban több mint 30 százalékkal csökkent a terrorista tevékenységért letartóztatottak száma, s mivel csökkent a merényletek és a merényletkísérletek száma is, óhatatlanul adódik a feltevés: elsősorban a terroristák aktivitása csökkent az EU területén. Ezt a szeparatista motivációjú terrorista csoportok esetében a merényletek és merényletkísérletek számának 44,5 százalékos csökkenése is jól bizonyítja. Az iszlámista motivációjú terrorcselekmények esetében ugyanez az adat lényegében értékelhetetlen a cselekmények elenyésző száma (négy) miatt. Mindezzel nem kívánjuk azt állítani, hogy a virtuális fenyegetések terén ne növekedett volna az iszlámista terrorista csoportok aktivitása (fenyegető üzenetek, terrorista weblapok stb.). Éppen ellenkezőleg: a szélsőséges iszlámista weblapok számának növekedése, angol



nyelvű mutációik megjelenése mind arra utal, hogy e téren nagyon is aktívak. A virtuális fenyegetés erősödéséhez azonban nagymértékben járul hozzá a fenyegetéseket közvetítő tömegmédiá is, amely gyakran képtelen – vagy nem is kívánja – helyi értékén kezelni az ilyen virtuális fenyegetéseket. Az iszlámista terrorizmus gyakorlati aktivitásának alakulására – közvetve – csupán a letartóztatottak számának alakulásából és az összes letartóztatotthoz viszonyított arányukból következtethetünk.

Az első pillantásra is feltűnő, hogy az EU-tagállamokban terrorista tevékenységgel gyanúsított, letartóztatott iszlámista (775 fő) és szeparatista (1688 fő) motivációjú személyek aránya jelentős eltérést mutat a hasonló motivációjú terrorcselekmények és terrorcselekmény-kísérletek arányához képest (4:1590). Míg ez utóbbi esetében 0,2:89 százalék az arány, az előbbieknél (tehát az iszlámisták és szeparatisták tekintetében az összes letartóztatott között) 28:62,5 százalék.

A jogvédő szervezetek és az európai muszlim közösségek vezetői ezt az aránytalanságot, valamint az iszlámisták magas arányát a terrorizmusért elítéltek között 2009-ben gyakran magyarázták a rendészeti és ügyészi szervek muszlimokkal szembeni előítéleteivel (az unióban 2008-ban megszüle-

tett 384 bírói ítélet 50 százalékát iszlámisták, 39 százalékát pedig szeparatisták esetében hozták meg). Bizonyítékként előszeretettel említették, hogy az uniós tagállamokban a terrorizmus vádjával indított bírósági eljárások során az iszlámista vádlottak között volt a legmagasabb a felmentések aránya. 2008-ban a perbe fogott 192 iszlámista 34 százalékát (65 főt) mentették fel, ami az összes felmentett (112 fő) 58 százaléka. A 2010-es TE-SAT-adatok alapján azonban ez az állítás már nehezen tartható (a 2009-ben megszületett 408 bírói ítélet közül 89-et hoztak meg iszlámisták esetében, ez az összes ítélet 21,8, s 268-at szeparatisták esetében, ami az összes ítélet 65,7 százaléka). Ráadásul 2007 óta az iszlámista motivációjú terrorcselekmények gyanújával letartóztatottak száma nagyobb arányban csökkent (201-ről 110-re, 45,3 százalékkal), mint a szeparatista társaiké (548-ról 413-ra, 24,6 százalékkal). Közben tehát nincs okunk megkérdőjelezni az említett előítélet létezését, az aránytalanság egyedüli és kizárólagos magyarázataként – a 2009-es évre vonatkozó adatok alapján – nem tudjuk elfogadni.

Figyelembe kell venni ugyanis, hogy az unió tagállamaiban a terrorista tevékenység a terrorcselekmények megtervezésénél és végrehajtásánál jóval szélesebb fogalom. Kiterjed a terrorista csoport vagy szervezet

A terrorista merényletek és a terrorista tevékenységért letartóztatottak aránya motiváció szerint az Európai Unió tagállamaiban, 2006–2009

Motiváció	Összes merénylet %-a	Összes letartóztatott %-a
<i>Iszlámista</i>	0,2%	28,0%
<i>Szeparatista</i>	89,0%	62,5%
<i>Szélsőbal</i>	6,6%	5,8%
<i>Szélsőjobb</i>	0,3%	3,0%
<i>Single issue</i>	0,4%	0,2%
<i>Ismeretlen</i>	3,5%	0,5%
Összes	100,0%	100,0%

Forrás: TE-SAT

vezetésére, az ilyen csoporthoz való tartozásra, illetve az ilyen csoportokkal fenntartott hazai és külföldi kapcsolatra, a terrorista szervezet vagy csoport pénzügyi és logisztikai támogatására és a terrorizmus propagálására is. A terrorista tevékenység e szélesebb értelmében pedig az iszlámista terrorizmus képviselőinek jóval nagyobbak, nemzetközi a lehetőségeik.

Az iszlámisták nagyobb arányú letartóztatása kapcsán látnunk kell azt is, hogy 2001. szeptember 11. után az európai terrorizmus-ellenes küzdelem kettévált. Miközben az úgynevezett nemzeti terrorizmusok elleni küzdelmet az unió tagállamai megtartották nemzeti keretek között, a komoly nemzetközi háttérrel rendelkező iszlámista terrorizmus elleni fellépés során szorosan együttműködnék az Egyesült Államok terrorellenes szerveivel és intézményeivel. Ez pedig alighanem jóval hatékonyabbá teszi az ilyen típusú terrorizmussal szembeni európai fellépést is.

Jelen írásnak nem feladata és célja, hogy állást foglaljon az egyes országok terrorfenyegetettségéről. Csupán arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy ennek megállapításához a mainál jóval árnyaltabban kellene megközelíteni a problémát annak érdekében, hogy az ezzel kapcsolatos biztonságérzet szubjektív és objektív megközelítése ne szakadjon el véglegesen egymástól. Ott ugyanis, ahol ez bekövetkezik, ellehetetlenül a tények higgadt mérlegelése, s helyette homályos balsejtelmek és félelmek határozzák meg az emberek magatartását és politikusok döntését. Ahhoz, hogy az európai átlagpolgár realisabb és differenciáltabb képet alkothasson magának a terrorizmusról, a világ, illetve saját közvetlen környezetének terrorfenyegetettségéről, az iszlámista terrorizmusról és legfőképpen magáról az iszlámról, a média és politikai közbeszéd hosszú időt igénylő és tudatos átalakítására lenne szükség. ■

Források és irodalom

- EU Terrorism Situation and Trend Report. Europol, Hague, 2007, 2008, 2009, 2010.
- NCTC Worldwide Incidents Tracking System. <https://wits.nctc.gov/FederalDiscoverWITS/index.do?N=0>.
- Global Terrorism Database. <http://www.start.umd.edu/gtd/>.
- Európai terrorfenyegetés – Háttéranyag. Külügyminisztérium, Stratégiai Tervezési Főosztály, OSINT osztály, 2010. október 7.
- US warns Europe of persistent terror threat. <http://newsaboutterrorism.com/terrorism/warns-europe-persistent-terror-threat-1751835a>.
- Europe terror threat is 'real': EU counter-terrorism chief. EUbusiness, October 6, 2010. <http://www.eubusiness.com/news-eu/europe-us-attacks.6g3>.
- US warns Europe of persistent terror threat. <http://newsaboutterrorism.com/terrorism/warns-europe-persistent-terror-threat-1751835>.
- EU debate on terror alert exposes lack of joint approach. EUobserver, October 8, 2010. <http://euobserver.com/9/30987>.
- Saudi says it warned of al-Qaida threat from Yemen. http://news.yahoo.com/s/ap/europe_terror_threat.
- Taliban Threaten Netherlands Because of Geert Wilders, Al Qaeda threatens France Because of Burqa Ban... <http://sheikyermami.com/2010/10/18/taliban-threaten-netherlands-because-of-geert-wilders-al-qaeda-threatens-france-because-of-burqa-ban/>.